

PSELLI DE

VICTVS RATIONE AD

Constantinum Imperato-
rem libri II.

Rhazæ, cognomento Experi-
mentatoris, de Pestis
lencia liber.

Georgio Valla Placentino interprete.

Ioannis Manardi Ferrariensis Medici,
in Artem Galeni medicinalem
luculenta expositio.

ANDREAS LEENNIUS,

Michaëli Stud S. D.

Visquis prudens est, sanitatem plurimi semper faciendam præ cunctis, Michaël eruditissime, sibi persuasus habet: ὅτι οὐδ' ἐγώ, ut inquit Hippocrates, ὄφελ' ἔσιμ', οὔτε χημάτων, οὔτε σώματ' ἔσιμ', οὔτε τῶν ἄλλων οὔτε νόσ, ἄτερ φθι ὑγιείης. Illam uero ut referas uel la-
 befactatam, aut secundio-rem adeptus pro uiribus tue-
 aris, in primis usui fuerit eius præcipue medicinæ par-
 tis studio teneri quæ à Græcis Διοσκουρικὴ, à nostris
 Victus ratio, nomen est sortita. Proderit enim ea ma-
 xime sola omnibus corporis statibus, uel prospera
 usis ualetudine, uel à naturæ modo digressis, cum re-
 liquæ Medicinæ hæreses aliqua ex parte mancæ mu-
 tilæq; liquidò deprehendantur, nõ raro ἔ pernicio-
 se. Hæc autem sola, ἔ iugata reliquis, ut nulla in usi-
 bus quotidianis magis est obuia, ita maximo adumen-
 to in re sanitatis futura sui studiosis. Quippe cū omni-
 bus mortalibus proportio sit humorum à natura tri-
 buta, qua rite seruata corpus sine noxa uiribus pol-
 leat necesse est. Ametria uero iustò plus aucta, aut ul-
 tra citraq; nequit consistere sanum. Rem se hoc pa-
 sto habere liquidò constabit, si rationem inieris quod

ANDREAE LEENII EPIS.

τὸ δὲ σῶμα τῷ ἀνθρώπῳ ἔχει ἐν ἑωυτῷ αἷμα, φλέγμα, καὶ χολὰν διττὰν, ἡγουωζανθίω τε καὶ μέλαιναρ. καὶ ταῦτ' ὄσιμ' αὐτῷ ἢ φύσει τῷ σῶματι, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέα καὶ ὑγιαίνα. Ἰγιαίνα μὲν οὖν μάλιστα, ὀκόταρ μετρίως ἔχει ταῦτα φθ' πρὸς ἀλλήλα κρήσιος καὶ διηέμιθ, καὶ τῷ πλύθεος, καὶ μάλιστα ἢρ μεμιγμένα ἢ. ἀλγέα δὲ, ὀκόταρ τὶ τοῦτέωρ ἔλασορ ἢ πλεῖορ ἔιμ. *Hanc humorum equabilitatem corporibus ad sanitatem necessariam, nulla adeo è re uel la conseruabimus atq; ex ciborū decenti qualitate et quantitate. Siquidem δυνάμεις τροφῆς ἀφικνέετη καὶ ἐς ὀσέορ καὶ πᾶντα τὰ μέρη αὐτῶ, καὶ ἐς νεῦρορ. καὶ ἐς φλέβα, καὶ ἐς ἀρτηρίω. καὶ τὰ ἐν τοσδίδια, καὶ πᾶντα τὰ μέρη αὐτῶρ. Quoniā uero de uictus ratione scribere quidem perfecte adeo in procliui non est, multa enim prohibent. Primū nature hominū inter se differentes, quæ sibi et alijs cōparate, modo magis modo minus siccae uel humidae, frigidae aut calidae sunt. Postea ætates, quæ eadē usui non sunt. ἔτι ἢ καὶ τῶρ χωρίωρ αἰθέσις, καὶ τῶρ πνευμάτωρ αἰ μεταβολαί, ut inquit Hippocrates. Præterea plurima ipsorum cibariorum inter sese differentia. Tum eiusdem generis quoq; effectus diuersi, et uarians potestas. Triticum enim longè uisibus pro cœli qualitate et altrice terra, cum tritico*

ANDREAE LEENII AD

disidet. Atq; uinū aliud aliò potentius, aut imbecil-
lius alibi editur. Cæteraq; omnia serè per quæ uiui-
tur, non conueniunt. Quo fit ut rei magnitudine &
difficultate ueteres deterriti, de uictus ratione, quo-
rum fama ad nos manarit, nihil penè scripto prodide-
rint, sed hanc partem haudquaquam cõtemnendam,
præterijisse uidentur, quamuis morborum singulorū
uarios modos, eorumq; differentias non ignorarent.
Omnibus serè omnium medicorum libris, quemadmo-
dum antea dixeramus, simplicium, ut uocant, tracta-
tio inseritur: sed in quibusdā adeò sparsim & ieiune,
ut præter inanem operam ditior inde nō abeas. Quæ
nos mouit ratio, instituti memores, professionis nos-
stræ munus arbitrabar, optimos autores quibus uber-
rime fruebamur Itala terra, nunc redditi Germaniæ
nostræ parenti communicare. Proinde typis Cratans-
di uiri cum primis nobis amici, & studiorum usibus
nati, Psellum de Victus ratione nostro orbi exhibui-
mus publicandum: rati futurum non mediocri auxilio
præsertim ijs qui salutis hominū tuendæ prouinciam
subiere. Tu uero Michaël charissime apud omnes sa-
nitatis studiosos gratiam non paruam inibis, qui ami-
co et tibi summa necessitudine deuincto talia designan-
di occasionem præbueris. Quippe hoc meretur tuum
erga me studiū, & quæ ab incunabilis nobiscum ado-
leuit co.usuetudo, ut quod hic insumpsimus laboris.

tibi

tibi dedicaremus. Hisce Epidemiarum ἀλεξιφάγοι
 μακροῦ auctarij uice addidimus Rhazæ insignis et
 apud Arabes medici. Adiunximus autem non tam hoc
 nomine quod hic autor apud medicos clarus, Experi
 mentatoris cognomen præter cæteros est adeptus,
 quàm ut aduersus huius mali uehementiam plures in
 structiores et munitiores redderem. Vterq; enim no
 strum probe nouit quàm hæc lues atrox annis superio
 ribus in communem nostram patriam grassata, et ua
 starit agros, et populata est ciuibus urbes: dum tu
 cognatis et necessarijs, ego autem absens charissimo
 orbarer parente. Huiusce Rhazæ præsidij obfirma
 ti dabimus nos posthac operam ut hoc semel inito ami
 ciciæ nexu diutius frui liceat. Quod si medicinæ hoc
 temporis studiosi, hunc librum sibi comitem et fami
 liarem amplexabuntur, in Artem Galeni medicina
 lem ex Ioannis Manardi Ferrariensis, præceptoris
 olim nostri, addito commentariolo sibi uiam præstru
 ent, ne in eius libri principio, quod ad eò multis usuue
 nit, pedem turpiter impingant. Super eius enim libri
 exordio circa trium doctrinarum modos tam incons
 stans à priscis et item neotericis aliquot est circumla
 ta sententia, ut uel hac Manardi expositione sola ad
 iutus, priorum aliquot opiniones possis naso suspende
 re adunco. Ad eò quorundam licebit deprehendere in
 fantiam, si purpuram iuxta purpuram, ut aiunt, dijs

ANDREAE LEENNII EPIS:
dicaris. Porro hisce tribus lustris, quibus perpetuū
tū carendum fuerat, mihi peregrino sub orbe degen-
ti, ne uel tantillum amicitiae ueteris decessisse, sperare
posses, hac opera libuit cauisse. Tu nostris conatibus,
ut coepisti, fauere perge. Multa salute impertias ue-
lim meo nomine fratres tuos, ut corporis egregia spe-
cie uisendos, et animis heroicis, ita maioribus rebus di-
gniores, in primis Theodericum & Andream.

Ipse non secius uiue felix studiorū

decus. Basileae, Sexto

idus Iunias, Anno

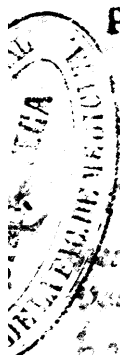
M. D. XXIX.

GEORGIUS VALLA PLACEN-
tinus serenissimo Venetorum
Duci Augustino Bar-
badico S.

Sellum philosophum,
singularemq; medicū
De salubri uictu ad
Constantinum Impe-
ratorem, tibi Augusti-
ne Barbadice prin-
ceps serenissime, latinum faciendum es-
se censuimus, quod prisco ritu tam subli-
mis princeps sine munere adeundus nō
uideretur: eiusq; generis esse munus o-
portere, ut mihi quidē exhibere, tibi ue-
ro conueniret admittere. Proinde cum
nobis sapiente principe nihil optabili-
us, nec tibi in hac uita charius aliquid sa-
nitate, & uitæ longitudine in tam exi-
mia felicitate esse debeat, iure hunc li-
brum protulimus, qui hæc te commone-
at, & nos de tua salute minus habeat so-
licitos, quò tua porrò mirifica sapientia
in hac reipublicæ administratione, diui-

no nutu ducente, nulla iniquitate nos
 grauari sinat, aut agitari. De multis naq;
 præcipuis à Psello collecta scriptoribus
 quæ sanitatem prætere polliceriq;
 uiderentur ad Imperatorem, quem ma-
 gnopere incolumem esse cupiebat, ea-
 dem tibi equum fuit destinare. Quando
 non magis ille Constantinū suū, quàm
 nos nostrum te principem esse affecta-
 mus incolumem, sapientia insignem, &
 probitate præcipuum. Hunc igitur Psel-
 lum ex græca transferentes lingua tibi
 inscribimus, cum eius autoritate com-
 moti, tū maiestate tua erecti. Hanc em̄
 tantam, tamq; raram humani corporis
 commoditatem, omnes tua de causa, qui
 opem ferre cunctis studes, ut optimum
 principem decet, latere nefas esse
 putauimus. Itaq; iam Psellū
 ipsum audi per nos la-
 tine loquentē.

— nescit vox missa uentū.

*— nec enim in mellis uenti, nec in si-
 ualest, reliquum est, ut in dæterius d-
 bonum. — En legando las con-
 asu ultima modo han aebolkerab
 sind det... — entos... hui
 loc. ...*

PSELLIDE

VICTVS RATIONE AD CON-
stantinum Imperatorem Liber
primus, Georgio Valla Pla-
centino interprete.

PRO HOC tuæ opus pro-
videntiæ, sublimisq; in-
genij, nec non mirificæ
lenitatis præscriptū est,
Constantine sanctissime
& maxime Imperator,
quod vulgares infimosq; æque ac philo-
sophos, & disertos homines, usum uelis
honestissimorū & commodissimorū ad
victum pertinentium habere, atq; periti-
tiam: ut ab ijs contrariorum uitam tueri
possint, & mala auertere: nosq; incessis
quod curam habeamus nullam eorū qui
parum possint, illis notissima rerum non
utendo appellatione quæ de foro ac tri-
ujs fuerit assumenda. Vtemur nimirum
ut non exquisitissimis & non usurpatis à
Græcis nominibus, ita nō à barbarie cor-
ruptis. Alienū nanq; sit mediocriter in-

stitutos hæc ignorare, & Græcis consuetissima cunctis; quorum in præsentî additione trademus cognitionem. In primo itaq; loco uictũ ponemus eorũ quæ boni sint succi, atq; ita interiectim quæ attenuent & densent, quæ facile cõcoquantur; dein quæ stomacho profint, ipsumq; confirmant. Post id quæ secent & abstergeant, & obstruât; hinc quæ citent & quæ astringant aluum. Mox quæ sanguinem improbum & malo humore refertum generent. Post, quæ singulos humores pariât. Subinde quæ inflationẽ amoueant, quæq; inflent; quæ crassi humoris, & multum alant, & contrà quæ parum alant, quæq; redundantia & superfluẽtia sint. Deniq; aperietur, quis uictus tenuitatẽ & quis densitatem adducat.

De his quæ boni sunt succi.

Longe optimi succi est lac recens omnium ferè animalium, recẽs est autem bene habentiũ animaliũ, quod cõfestim bibatur cum primũ multum fuerit: id sanè sumendum est ante cibum omnem ac potum, nec quicquã aliud cum ipso manducandum, quoad concoquatur atq; digeratur

geratur. Nam si quid uel parum modo ei admisceat, ipsum corrumpitur, & quod cum eo assumptum est. Præstat igitur matutino tempore id bibere statim multum, nec inter ea comedere quicquam, clementer inambulando. Primum igitur aluum citat, dein impensissime nutrit, nec ultra excernit, sed sistit aluum. Post ipsum lac maxime nutrientia sunt oua tremula, forbiliaque gallinarum, in primis uitelli, deterrima anserum. Carnes præ cunctis gallinæ & phasiani, necnon gallorum testiculi, deinde aliarum uolucrum, perdicis; at tagenæ. Columbina carnem uita, magisque coturnicis: admitte turdos & merulas iuuenes, passeres, montanasque auiculas, necnon troglata, quæ hirundinibus persimiles, pedibus curtis, foraminibus turrium solum se committunt. His duriores, & difficulter concoquantur turturis. Inde anatis, pauonis, anseris, gruis magis redundantes anserum & cygnorum & otidum. Inter omnes illæ demum melioris succi quæ animalium sunt adhuc crescentium, nempe subiectorum alimētis:

seniles utique improbæ omnes, bonæ in agris uitam agentes in totum quæ exercitata, quæq; aridiore utantur nutrimento, quæq; purum ac tenuem respirât aërem. E contrario malæ quæ cibus uescantur humidioribus, & quæ minimū exerceantur, molli illa carne expleri possis, at hac parce uescendum. Inter terrestria uero animalia, hœdina caro agnina præstat: deterrima omnis quæ cum pelle coquitur. Inter pisces, maritimi præstant et saxatiles, in quibus nulli, rhôbi, pagari, oratæ, dentici. Pessimi autem mugilis in primis, inde lupus, inde trigla, quæ manducando gustui non respondent, quæq; intus herbam nō habeant. Inter bonum & malum succum, buglossum, psisiū. In totūq; electi sunt pisces qui glutinosi nō sunt, quiq; gustu non displiceant: inter terrestria animalia, sues, porculi anniculi, mystariaq; & pedes & auriculæ. Færorum quàm cicurum caro succi melioris. Inter panes qui frumētaceus, purus, bene instructus, siliginaceus, fermētatus ut decet, ordeaceus, expurgatus, & furnaceus

naceus quàm clibanarius. Inter legumina, fabæ, cicer rufum, Arborum foetus, ficus tēpestiui, & uuæ maturæ, quæ paululum modo pensiles: aridæ ficus, quæ omnia cum propere concoquuntur boni, cum uero in uentre diutius commorantur, improbi succi euadūt. Si cum nucibus aut auellanis, amygdalisue mādūcentur, non offendunt: at cum alijs mansæ edulijis ficus tam recētes quàm aridæ, uuæ uē, plurimū lædunt. Castaneæ non admodum mali succi, meliora pistacia et amygdala. Inter holera, lactucæ, cichoria, intyba. Inter uina, quæ odorata & cōcoctu facilia. Quod si obstructio oppilatioq; interuenerit, sumendū erit mulsum uinumq; tenue & album, ius uē aqua cōfectum ex allio & cæpe excocta, cōpositis pipere & origano & thymbra & sinapi. Bonum ius ex apio, petroselino, mentha, pētartymo, cumino, aniso, dauco, ruta. Hæc omnia composita prædictū præbent nutrimentum.

Quæ facile concoquantur.

Panes bene parati, hoc est bene suba-

cti, in fermento temperati & leniter co-
cti, & mediocriter falsi. Inter pisces cun-
cti saxatiles, gobijs, torpedo, trechum:
omne genus uolucrum, pullorum galli-
naceorum: caro perdicis, attagenæ, co-
lumbina nō bona: in totum optima pin-
guium & iuuenum alarum, mala tenuiū
& uetulorum altilium, ac ferculorum la-
cte nutritorum, iecur itidem uolucrum
præcipue gallorum testiculi. In bubula
carne præstāt uituli, & caprina, hædi: ho-
rum omnium in primis, quæ in aridis pa-
scuntur locis, oua tremula ac sorbilia. La-
ctuca, intyba, malua, buglossa, colocyn-
tha cū ferbuit, amygdala magis anedōe.

Quæ difficulter concoquantur.

Caprina caro, bubula, ceruina, dete-
rior hirci. Inde arietum, inde taurorum.
In totum uetera animalia difficulter cō-
coquuntur omnia, alius difficulter con-
coquitur. Intestina, uulua, cor, iecur, au-
res, caudæ, renes: omnia præcordia ac
interna. Cerebrū, medulla, & ætate per-
fectorum animalium testiculi, anseres,
anates, querquedula, aquaticæ omnes
uolua

uolucres, præter alias phassæ, sturni, passerum pullorum caro. Durior adhuc magis turturis & anatis, impensiusq; pauonis. Alui omnes uolucrum difficiles cōcoctu. Cochleæ, limaces, oxygala, caseus uetustior, cōchylia, astaci, paguri, cācri, camari, carabides, octapodia, sepia, polypi, moschitæ, calamaria, bati, liobati, limæ, dracones, scorpionia, triglæ, pagari, oua obdurata, assa & fricta, faba, siliquæ omnes, phaselli, cicer, oriza, halica, panicū, miliū, lēs, sesamus, castaneæ, dactyli, siliquæ, citri cortex, rapa, napus crud⁹, bulbi crudi, daucus, cūctæ holerū radices, & holera ipsa minus, præter lactucam & intybū. Inter uina, quæ crassa & austera, dulciaq; & noua, & aquæ uis nimia.

Quæ stomachica & confirmantia.

Dactyli qui acerbiores, mala cydonia, oleæ asperæ, colymbades, & cū aceto confectæ, uuæ passæ, acerbescentes uuæ, uinacijs demptis, nuces cum ficibus, tubera, cinara qui carduus pineus, sinapi, rapæ, napi ualide cocti, nasturciū

bulbi, qui appetentiam exacuunt, cappar
ris, citri cortex, pyra præcipue acerbiu
scula, caseus, uinum acerbescens austeri
usculum, maxime conducibilia stoma
cho, absinthium & aloë.

Quæ stomachum subruunt.

Seutlum & euerfionem facit cū mul
tum assumitur, napi, rapæ crudæ, impro
ba stomacho, ut bene coctæ stomacho
bonæ: blita, chrysolochanum, nisi cū ace
to & garo & oleo comedatur, sesamus,
lac frigidum. Refrigerantia nanq; uen
tri acumen generant: at quæ calida, susci
tant uentrem. Improbi febricitantibus
pepones non bene concocti, quod cho
lericas ægritudines generent non inquã
biliosas, ut male Galenum pleriq; inter
pretantur, sed subuersiones, id nanq; est
cholericum. Antequàm enim transmu
tetur, ad uomitum excitat, præsertim re
dundanter assumpti, nisi quis modo bo
ni succi assumat edulia. Cerebrũ omne
malum stomacho, uomitumq; cit ueluti
etiam ossis medulla. Vinum admodum
austerum, atrum, ac etiam acerbescens
uomi

uomitum cit, nec nō crassum & nouum.

Quæ abstergent, secant, & laxant.

Ordeum, fœnum græcum, melope-
pō, uuæ passæ dulces, faba, cicer, & præ-
cipue nigrum, & ius ipsum, magis cap-
paris, præsertim ex oxymele, aut ex oleo
ante reliquum cibum mansa, seutli ius,
ipsumq; seutlū cum sinapi & aceto man-
sum, lapathum, bulbi, cæpe, allium, por-
rum & ampeloprasum, sed cocta bis uel
ter, ut acorem deponant. Attenuat itidē
tyrogala, ficus; absterget ideo quod qui
eis uescuntur, è renibus multas arenosas
urinas excernunt, aridæ ficus, amygda-
la, pistacia, brassica, mel saccharatū, oxy-
mel, uinum tenue. Si frigidi sint humo-
res in corpore, etiam uetustum aqua di-
lutum uinum.

Quæ obstruunt & oppilant.

Lac quod habeat casei aliquantū, ne-
que tutum est eo frequēter uti, quod nō
parū offendat ut metæ sunt, & renes &
calcuosos obstruit & iecur: ficus tam re-
centes quàm aridæ cum edulij loco assu-
muntur, dulcia ferè obstruunt. Ne ergo
lædant

lædant, manducentur cū hyssopo & origano, aut pipere ante alium cibum, atq; ita non mediocriter profuerit mel quoque despumatum, at secus per se, malum præcordijs: dactyli uirides, & quæcūq; ex siligine confecta oppilant & splenis augmentum faciunt, calculosq; generant. Itidē farinacea cum lacte omnia, uinum dulce etiam obstruit, & præcordiorum tumores intendit.

Quæ uentrem citant.

Lentis prima in decoctione ebullitio, feruēfactioq; , itidem brassica præcipue confecta ex oleo & garo. Cruſtaceā testaceamq; tunicam habentium piscium ius, ut astacorum, pagurorū, mutilorū, concharum, & id genus aliorum. Nam si quis hæc coquat, inde cōcinnēt coctionem ex oleo & garo, ut dictū est, & pipere, facile aluum citauerit. Cæterū marinorum echinorum & conchylum ius, ut etiam ueterum gallorum, præsertim ruforum, subducunt aluum. Panis quoque cibarius, quod multum habeat furfurum. Fœni Græci ius ex melle coctum

ctum, inde potum aluum subducit fecū,
agens in intestinis humores, mel admix-
tū parū esse oportet, ne uellicet. Olea
colymbades cum garo ante alium cibū
mansa. Tyrogala cum pauxillo optimo
melle: quod si hepaticos uelis facere co-
licos quos diximus, salis multum immit-
te. Iuuenes animalium carnes magis q̄
ueteres subducunt, & extrema plus me-
dijs. Ex piscibus torpedines, turtur me-
diocriter cit aluum, seutlum, lapathum,
recēs caseus cum melle, chrysolachanū,
blitum, colocyntha, pepon, ficus aridæ
& uirides, uuæ dulces cum uuidæ fue-
rint, sycamina pura: siquidem in aluū de-
scendunt primo cibo sumpta, & ciūt al-
uum: mansa uero postremo, aut etiā ma-
lum humorem offendentia in uentricu-
lo corrumpuntur, id facit colocyntha.
Nuces uirides & aridæ, aqua macerata
& pelliculata, damascena humida et ari-
da melle cōfecta, madefacta ut plus te-
neant mellis, mansa q̄ solitaria: si bis mel-
lis compositio absorbeatur, plus subdu-
cit quàm si dulce uinum potites, ubi non
confestim

confestim profuerit, sed aliquandiu interfuerit. Cerasa dulcia, rhodacina molliā, & cuncta humida & aquosa uentri ciendo idonea, ob hoc media horū eduliorū est ferè materia q̄ in ea nō sit acor ullus. Cæterum dulce uinū his idoneū.

Quæ aluum cohibent.

Dactyli q̄ acerbiores, uux passæ quæ acerbæ, sycamina horna, myrti baccæ, unedões, acria pruna, poma acerba, pyra dulciora: tamen poma omnia cū acore ciunt aluum, mala granata, pyra. Lac refrigeratum ut concresecat, astaci, paguri, cancri, carabidæ, quasi coquas & haurias humorem, astringunt aluum, sicut ostrea, cōchæ & similium caro. Lens & brassica bis cocta aluum cohibet: ne mediocriter coquatur, in aqua profundat̄, inde in aliam immittas calidam, & plurimum ibidē coxeris quoad remollescat: oriza, panicum, milium, halica, leporina caro, uinum acerbum & rutilum.

Quæ sint mali succi.

Succi uitiosi nō una est speties. Nā est quæ magis pituitosa, est quæ biliosior, est

est quæ magis atra redundat bile. Abstinendum sanè ab omnibus edulijs quæ malos humores gignunt, tametsi concoquantur ab aliquibus: olim nanq; humoris uitiositas in uenis residens, cum occasione modo perexiguam putrefactionis admiserit, febres excitat curatu difficiles. Sunt autem mali succi huiusmodi, ouium caro & caprarū, itidē quæ acres. Hircorum pessima, inde arietum, inde taurorum. In totum, pessima uetera. Leporina caro quod sanguinē generet crassio rem, minus mali succi bubula & ouina. Mali quoq; succi ceruorum renes, mali succi testiculi cunctorum ferè animalium, præterquàm gallorum. Itē malum, cerebrum, spinæ medulla, lien. Iecur aliquantum deterius suillum. Cūcta interanea animalium mali succi, oua fricta, caseus antiquus, siliquæ, faselli, lens, cicercula, eruilla, eruum, siligo, panicū, miliū, & id genus alia. Inter pisces, dracones, lupi, mugiles, scorpij, triglæ, quæ caridas deuorant, & cetariorum omne genus: foetus arborum ferè omnes: minus

nus alijs ficus & uua, pyra. In cucurbita-
rum genere tetrāgura, magisq; inter ea
quæ dura, pepones. Colocyntha melior
si bene cōcoquatur: sin male, mali succi
est. Holerum nullū boni omnino succi.
Mediocris est lactuca & cichorium &
buglossa: inde malua, inde chrysolacha-
num & portulaca & blitum & lapathū.
Radices stirpium holerofarum mali suc-
ci, acres, ut caepe, porra, allia & brassicæ,
thyrsus, daucia, rapæ, napi nisi admodū
cocti, brassica, bulbi nisi admodū cocti.
Cæpe tamen & allia & porra & ampelo-
prassa bis feruefacta, malum deponunt
succum. Mali succi prorsus agrestia ho-
lera, ut agrestes lactucæ, picrida et id ge-
nus alia, uina crassa & male olentia, &
austerissima.

Quæ pituitosa.

Animalium neruosæ partes, pedes,
pelles, cerebrum, pulmo, spinæ medul-
la, agnina caro. Caro testaceam pellē ha-
bentium & mollium carne, poma, præ-
ter parauisa, quæ non ita: tetrangura.

Quæ

Quæ atram bilem generant.

Carnes bubulæ, caprinæ, magis taurinæ & hircinæ, leporinæ, ceruinæ, aprinæ, turtulæ carnes, Piscium, cocleæ. Inter holeræ, brassicæ, & arborum ramusculi, salsa omnia confecta. Inter legumina, lens melancholicum edulium, triticei panes, & qui ex milio, lolium quoque. Inter uina, crassa & atra; siliquæ, cinara.

Quæ biliosa.

Mel facile in flauam bilem uertitur, & calida corpora, uina dulcia; & quicquid dulce, facile in calidis corporibus biliescit.

Quæ glutinosos humores generent.

Panes siliginacei, & siligo ipsa, & membra animalium cartilaginosa, ossea, auriculæ, mustax circa labra, porculi, caro recens agnina, Sesamus, halica, oriza, bulbi, dactyli.

Quæ crudos humores generant.

Dactyli uirides, napi, rapæ, radix cuius eis saturabitur. Caro crustaceam pellem habentium, & duræ carnis quæ ex multa coctione ius eiectat; & carne molli

lia, ut octapodia, sepia, calamaria, thynni, lacerti, xyphiæ. Cæterorū animalium partes, uentres, intestina, uulua, oxygala, casei molliculi, lupini. Vuæ cum in aluo commorantur, frigidos quoq; humores generant. Cuminum, libystici radix & semen, lini grana, cannabis semen, faba. Bulbi bis cocti in oleo & garo cum aceto mansi. Mel frictum, oxymel, itaq; & flatus discutunt, panes ordeacei, cicercula, faselli, milium, lac præcipue frigidū, uina dulcia simulq; austera: ficus præcipue uirides, aridæ quoq;. Panes sine fermento non satis cocti, siliquæ fasellorum, lens, faba, fræsa, ceruina caro, caprina, bubula, leporina, porcina, renes, testiculi, cerebrum, spinæ medulla, linguæ partes postremæ, omnes casei, oua obdurata, magis fricta, castaneæ, glandes, tubera, poma, sapa ac defrutū ut uinum quoq; dulce.

Quæ alunt multum.

Caro bubula, boum cerebrum, testiculi, cor, spinæ medulla, omnis medulla, alæ anserum, anatū, querquedularū,
magis

magis gallinarum, caponum, phasidum, perdicum, pauonum, & omniū uolucrū uentres, quæ crustaceam pellem habēt, ut ostrea, cōchylia, astaci, paguri, carabida, cammari, sepia, & id genus alia, torpedo, pagarus, mulius, turtur, dentices, orata, trigla, oua nō obdurata, panis siliginaceus & ex polline tantum, faba, cicer, foenum græcum, siliqua, castanea, lentes, dulces dactyli, uua passæ dulces & pingues, rapa, napi, bulbi bis cocti, mel despumatum, & mulsum, bene concinnatum puls, oriza, halica, uina crassa rufa, atraq; & dulcia & austerata.

Quæ parum alunt.

Animalium extrema, uulua, aluus, intestina, cauda, auriculæ, axungia. In totum, uolucres omnes minus alūt quàm quadrupedes animantes: & quæ senuerunt, quàm quæ crescunt: piscium nutrimentum est sanguinis parcioris. Crustaceam pellem habētes quàm quæ mollis carnis, ut ostrea: panes ordeacei, panis triticeus, amylos, milium, panicū, plus faba uiridis, sycamina, auellanæ, amyga

b

dalæ, pistacia, damascenæ, harmoniaca, oleæ, atræ nuces, zizipha, corna, pruna capparîs, feutlum, lapathus, portulaca, raphanum, sinapi, nasturcium, asparagus. Cæpe autē & allia, & porra, & ampeloprasa, cruda, per exiguum corpus alūt, cocta bis aut ter impendio minus, pyra, colocyntha, uuæ passæ, acerbæ & macræ. Ficus aliquanto plus nutriunt, raram faciunt carnem; minus omnino uuæ ficibus alunt, uina acria, alba uel rubella.

Quæ redundantia.

Anseres, anates, querquedula, colūbi, palumbes, cuncta interna animalium, iecur, lien, renes, intestina, uulua, spinæ medulla. Aues quæ in stagnis paludibusq; pascuntur omnes, fabæ uirides, fasselli, cicercula, eruum; lactentium pecorum caro omnis, & ociosam uitam agentium. Inter pisces fluuiatiles, stagnantes, & in luto cōmorati, & marina oīa cetaria.

Quæ non redundantia.

Colla animalium, caudæ, alæ, & agrestium caro animalium, & quæ in arboribus

his locis uitam agunt.

Quæ attenuant.

Allia, cape, nasturcium, porrum, sina-
pi, piper, origanum, mentha, hyssopum,
apium, thymbra, petroselinum, brassica,
seutla, scolimum, marathrum, rutha, ane-
tum, cuminum, capparis, dauci semen,
ordeum, saxatiles pisces, montanæ uolu-
cres paruæ, quæq; in montibus uiuunt,
turdi, merulæ, perdices, trogletæ, colū-
bi qui in turribus nidulantur, torpedo,
turtur, buglossa, psilia. magnæ uolucres
interemptæ asseruentur saltem ad diecu-
lam antequam coquantur, etiam altilia,
et idem fructus arborum, ut humorẽ de-
ponant infestũ. Ficus & uuæ cum nucẽ
bus aut auellanis, aut pistacijs, aut amyg-
dalis manducentur, præcipue amaris, &
humore noxio deposito, prodesse pote-
rint. Inter hæc mediæ sunt oliuæ, uina al-
ba & tenuia. Et in primis ad tenuãdum
uictum præstat in usu cõtinuo oxymel.

Libri primi finis.

b 2

PSELLI DE VICTVS RATIO
ne ad Constantinum Impera-
torem, Lib. II.

D VICTVM humanū per-
tinens intentio, serenissime
Imperator Constantine, &
salubrē & commodū, nec-
dum primo perfecta est li-
bro. Existimamus siquidem subijciē-
dam breuiter curā, quæ salubribus quo-
que adminiculis contineatur, ut aperia-
mus quæ calefaciant aut frigefaciāt, hu-
meētēntue, arefaciāntue, quæq; binas si-
mul insignes habeant qualitates, quæ fa-
cile aut difficulter transmūtētur, & quæ
faciles transitus habeant, quæ membra
offendant, & quæ minus, eaq; paucis nō
ut quæq; longius prosequamur: modus
siquidem tum fuerit nullus.

Quæ calefaciant.

Cannabis semen, foenum græcū, da-
ctyli dulces, poma dulcia, mel, saccharū,
uuæ dulces, mentha, apium, raphanū,
rapa, sinapi, nasturcium, alliū, cape, por-
rum, ampeloprassus, caseus uetus, uinū
duls

dulce, calidius flauum, uinum uetus, pi-
per longum, album & atrum, gingiber,
agni folia & semen, amygdala, plus ama-
ra, glycyrrhiza, rhesinæ omnes, hyperi-
cum, sal, falsugines omnes, fœniculum,
anetum aridum, iuniperus, cicer atrum.

Quæ refrigerant.

Ordeum quomodocunq; coquatur,
hydna, colocyntha feruefacta, pepones,
melo pepones, cucurbitæ, tetrâgura, cu-
cumis, poma, præter parauisa, sycomora
pyra quæ minus dulcia ut ferè fragilia,
acidæ uuæ & acres, mala punica præci-
pue acida. Lactuca, intyba, portulaca.
Caseus recens, aqua, uinum rubellū te-
nue. Mustum crassum & nouum, acetū
quo acrius, Omphacium, panis ex milio
amylo, panico, & cibarius.

Quæ arefaciunt.

Lens & brassica uisum hebetat, nisi
oculus sit humidior. Caulis eius minus
arefacit. Aliorum holerum aridior. Sina-
pi, eruum, cum bis coctum eiecta aqua,
plus adhuc albū. Fricta aridiora omnia,
& quæ componuntur ex uino & garo

aridiora, oleum dulce, lotum, pyra sylue-
 stria, asparagus, nasturcium, daucus, om-
 phacium, amylyus, sal, gypsum, panis ci-
 barius, falsa omnia, plus manidum capi-
 ta, sepia crusta, crocus, uinum cucume-
 ris, & peponis semen. Lolium, anetum,
 balsamum, nardi spica, raphanis, abrota-
 num, citrei semen, uetus uinum, origa-
 num, petroselinum, ruta, marrubiū, sam-
 pfucum, hyssopum, allium.

Quæ humectant.

Colocyntha, pepones, melopepones,
 tetrāgura, cucumeres, cucurbitæ, nuces
 uirides, mora, lactuca, intyba, portula-
 ca, malua, blitū, chrysolachanū. Lactu-
 cæ quoq; semen, faba recens, aqua, bu-
 glossa, uiolæ folia, persica, fungi, harmo-
 niaca, & ferè poma omnia.

Quæ facile corrumpuntur.

Cerasa, persica, harmoniaca, & ferè
 in genere pomorum omnia. Itaque cum
 cito egeruntur, ideo præ cæteris escu-
 lentis comedenda. Nam ita demum re-
 liquo cibo meatum præbent, mansa po-
 stemò corrumpuntur. Idem faciunt pe-
 pones

pones, cucumeres, tetranguræ, uuæ, ficus, & similia.

Quæ difficulter corrumpuntur.

Conchylia, cochleæ, aſtaci, cammarum, mutili, paguri, pinnæ. Hæc uitioſo humore reliquum corrumpunt cibū, ideo bis terq; coquantur, allium, cæpe, porrum, auellana, amygdala, caſtaneæ, rapæ, tribuli.

Quæ ſeri meatus.

Omnia confecta ex caſtaneis, ſiligiæ, faba, fræſa, cicer frictū, panis ex poliline, lens, cerebrum, ſpinæ medulla, corlien, aſſa ferè omnia, oua toſta, obdurataq; ideo idonea in aceto toſta dyſentericis. Lupini, faſelli, ſeſamus, glandes, ſiliquæ, uinum dulce, plus atrum, auſterum.

Quæ caput offendunt.

Naſturcium, dactyli, eruca, uinum auſterum, ruſum, & quæ uehementer olent. Lac non etiam commodum capiti, allium, cæpe, fœnum græcum. Vina omnia uehementer euaporantia caput & neruos lædunt, aqua diluta neruos iu-

uant. Damascena pruna, amygdala, pyra miscella.

De pane.

Panis frumentaceus præcipuum edulium in prandijs & cænis, cribro farina-rio polline delecto, sensim coctus & moderate fermento & sale, commodius ex siligine, secundus ex similagine. Nutrit parum furfuraceus, qui cibarius nuncupatur: ex siligine difficilis concoctu, & si concoquatur, crudos generat humores, astringit etiam aluum. Exercitatis ergo congruit corporibus: ociosis uero malus. Ex polline purus sanis congruit corporibus, exercitantibus inutilis: cibarius parum alit, melancholicusq; est, ac aluum citat. Panes uetusti arefaciunt minusq; alunt recētibus: fricti aridiores & minus nutriūt: minus fermētati difficilis concoctionis. Siliginaceus panis recēs, odore capitis oēs recreat sensus, & spiritus confirmat, & uires reficit infirmas.

De panico.

Panicum & milium parum nutrit, refrigeratq;, aluum humidam arefacit, dis-
ficulter

ficulter quoq; concoquitur.

De Oriza.

Oriza astringit uentrē, difficiliter concoquitur halica.

De halica.

Halica nutrit multum, at pituitam gignit, si multum quis ea uescatur, & non concoxerit.

De lente.

Lens suo folliculo obstruit. Carne uero melancholicū humorē generat, hebetatq; uisum oculos habentium aridos.

De faba.

Faba sanguinem generat tenuē, eduliumq; est inflans: cum uiridis manducatur, corpora humectat.

De Cicere.

Cicer inflat, nutritq; multum ut faba, semē generat, & Venerē suscitatur. Ipsius ius coctū in renibus calculos atterit, præcipue paruum & atrum: quod si fricta manducentur, ut faba sunt, & aluū astringunt, & magis nutriunt. Si uiride cicer manducetur, humectat ipsum corpus.

De Lino

De Lupinis.

Lupinus cōcoctu difficilis, crassumq̃
humorem generat, mediāq̃ uim ha-
bet ad molliendam & astringendā aluū.

De fœno græco

Fœnum græcum aqua aspersum &
dulce factum, subducit uentrem. Ex ga-
ro præmansus eius fructus, aut ex aceto
& garo, aut ex uino & garo & oleo, ca-
pitis dolorem facit, & ex garo solitario
mansus: sin cum uino & garo & oleo as-
sumatur, capitī nullū dolorem inuehit.
Eius autem succus coctus, & cum mel-
le sumptus, subducit in intestinis impro-
bos humores, confirmatq̃ aluum.

De fasellis & pisis.

Fasellos & pisa aqua aspergunt quo-
ad radicem germenq̃ ediderint, & ante
reliquum cibum manducant ad citandā
aluū. Garo immersa nutriunt, succūq̃
hæc generant, cum bene cōcoquantur.
Meliora fœno græco, mediāq̃ sunt in-
ter bonum & malum succum, siue cōco-
quantur, siue minus: & inter tarda & ce-
leria, meatu multū nutrientia & parum.

De

De cicercula.

Cicercula magis nutrit quàm fasellus
aut pisum, in cæteris par.

De sesamo.

Sesamum celeriter comedentes fatu-
rat, seræ concoctionis est, difficilisq̃, sto-
machum lædit, crassum humorem gene-
rat, & graueolentiam.

De Colocyntha.

Colocyntha corpori nutrimentū in-
gerit frigidum, paucumq̃, & commodā
facit aluū. Si refrigeret nimiū, cōcidenti-
bus, & arefacientibus, & manducanti-
bus ipsam tēperes. In hyeme crudos ge-
nerat humores.

De Peponibus.

Pepones frigidi sunt & humidī, uimq̃
nonnullam purgandi habent: ideo urina-
m citant, humectantq̃ aluū plus colo-
cyntha & melopeponibus. At semē plus
carne cit urinam. Malūq̃ in corpore suc-
cum generant, præsertim cum non be-
ne concoquuntur. Tum cholericos effi-
ciunt, nō inquam biliosos, ut uulgus pu-
tat, sed uentrem superiorem & inferiorē
subuertit.

subuertunt: nam antequàm concoquantur, uomitū pariunt, præfertim qui plus nimio deuorarint.

De Melopeponibus.

Melopepones neutiquam tantū humidū sunt, aut mali humoris, quantū pepones, neq; tā urinarij, neq; aluo boni, nec itidem uomitorij æque, neq; stomacho conducunt.

De Tetranguris.

Tetrāgura ipsa quoq; urinarij quidam habent, qui plurimum manducant ea, olim crassum humorem generāt, qui in sanguinem transmutari non potest.

De Ficibus.

Ficus ut reliqua poma, malum succū generant, sed minus: habētq; bona hæc, aluum citant, uim habent abstergendi, atq; catharticam, nutriunt plus alijs pomis corpus: comedentium ipsos carnē non astringunt, ualidamq; faciunt, sed subturgidam, inflatamq;, sed tamen non diu manducanda: hæc parce omnia.

De Caricis.

Cariculæ improbi sunt succi, unde & pediculus

pediculorum uim multam generāt. Ha-
 bent attenuandi & secandi uim , ob hoc
 facile aluum citant, renesq; purgant. Ie-
 cori & lienī inflammationes adducunt.
 Improbæ ut ficus, & sicut dulcia omnia
 obstruendo & indurādo præcordia. Cū
 hyssopo nucibusue, aut auellanis, aut a-
 mygdalis mansæ, iuuant: sin cū alijs edu-
 lijs assumantur, plurimum offendunt.
 Alunt tamen satis: ideo pugilibus uetus
 exhibuit consuetudo.

De uuis.

Vuæ quoq; ipsæ ut poma, cūctis tamē
 magis nutriūt ut ficus, minusq; malū suc-
 cum generant: cum bene maturuerint,
 nutriunt minus quā ficus: profunt cū
 facile egeruntur. Cum id non fuerit, læ-
 dunt: nam perniciosum pabulum inge-
 runt, cum in sanguinem non conuertun-
 tur. Sunt autē sine internis granulis bri-
 sulisq; māducādæ. Quæ dulciores uuæ,
 sunt calidioris succi: quæ acriores & ma-
 gis omphacinæ, frigidioris.

De uuis passis.

Vuæ passæ acres, austeræq; frigidio-
 res,

PELLI DE VICTVS

tes, cōfirmantq; stomachum, & aluum arefaciunt: dulces autem calidiores, mediæq; sunt stomacho & uentri, habentq; aliquid abstergens, paruasq; stomachi curant uellicationes. Nutrimentū uuarum passarū est quod etiam recentium.

De pomis.

Poma quæ acerbescunt, frigidum habent & terrestrem succum, nempe crassum: quæ autem acida, frigidum & tenuisū partium, mediū sunt temperamēti: dulcia calidiora iudicantur. Pyra frigida & aquosa, perindeq; acerbescētia uentrē cohibent. At acida humorem offendētia, eum secant, & aluum subducunt, purum inuenientia astringūt: at pyra quæ nec dulcia, nec acida, nec acerba, omnium pessima.

De Cydonijs.

Cydonia multū styptica, quæ si quis melle, uel sacchare cōposita coctura asseruarit, stomachum cōfirmant, ac in dysenterijs profunt, flauā bilē cōprimēdo, sorēq; exhilarant. *De Mespilis & Sorbis.*

Tam Mespila quàm sorba stypticū uentrem

uentrem faciunt, fluentemq; astringunt, suntq; adhuc impensius styptica sorba.

De dactylis.

Dactyli dulces magis nutriunt: acerbescentes profunt stomacho, & uentrem compescunt. Omnino omnes difficulter concoquuntur, & aluum astringunt, si plurimus usus eorum fuerit.

De Oleis.

Oleæ pauci nutrimenti sunt, præsertim nigrae; at asperæ, quæ fiunt colymbadae ob acerbicatem conferunt stomacho, appetentiamq; cibi concinnant: eomodissimæ quæ ex aceto componunt.

De nucibus.

Nuces exigui sunt nutrimenti: quæ recentes, aquosam uim habent, facilius concoquuntur: & magis stomacho utiles purgatae tunricula sua, præcipue cum caricis mansæ. Aridae nucis aqua macerata, dempta tunricula, loco uiridium recentiumq; habentur.

De Amygdalis.

Amygdalæ exigui nutrimenti, dominatur in ipsis uis attenuandi & abstergendi.

gendi. Amaræ uim plurimam habent secandî humores glutinosos.

De Pistacijs.

Pistacia parum nutriunt, iecori utilia, difficulter concoquuntur, & stomacho inutilia: pulmonis meatus diducunt & anhelitus.

De Siliquis.

Siliquæ succi improbi, & bilis atræ, difficulter cōcoquunt, & aluū cohibēt.

De Capparis.

Capparus præcordia apit, absterget pituitam, calculos dissipat. Ante aliū cibum cum oxymelle, renes offendit & uesicam, quibus succurrēdum zinzibere, uel tali aliquo.

De agrestibus holeribus, & lactuca, ac intybo.

Agrestia holera improbi sunt succi. Lactuca minus mali succi, & parum nutrit. Post, intybum prodest aluo cū oleo & garo mansum, mediocriter cōcoquit.

De Seutlo.

Seutlum stomacho inutile, si plurimū manducetur, absterget, & ob id utile aluo, necnō iecori & spleni, oppilationes auferens

auferendo, præcipue cum aceto, uel si-
napi mansum.

De Apio.

Apium urinariũ, & utilius stomacho
cæteris holeribus, oblectat & crudum.

De Eruca.

Eruca admodum calefacit, generatq̃
semen, ueneremq̃ excitat, capiti dolo-
rem inuehit.

De nutrimento animalium.

Animalium carnes optimum gene-
rant sanguinem, præsertim quæ melioris
succis, qualis suilla est: neruosa autẽ san-
guinem redundantiorẽ magisq̃ pitui-
rosam generant, magisq̃ porcina caro.
At bubula crassioris & melancholici hu-
moris, uitulina & hœdina quàm capri-
na & bubula melior. Agnina sanguinẽ
generat humidiorẽ redundantiorẽq̃.
Ouium caro succi improbi & redundan-
tis. Itidem caprarum plena acrore: hirco-
rum & arietum inutiles omnes, castrato-
rũ meliores: ueteres deterrimæ omnes,
humore, concoctione & nutrimento. Le-
porina sanguinem gignit crassiorẽ, suc-

co melior q̄ bubula et ouilla, ceruina mali succi, difficilis concoctu, & terrestris,

De partibus animalium pedestrium.

Pedes porcini utiles, flauam bilē restringunt, & tertianis febris ob id congruunt. Secundo loco rictus, tertio auriculæ. Lingua laxa & exigui humoris: testiculi mali succi, olidumq; quiddam habent. Callum si bene concoquatur, boni succi: sin secus, non iam bonum sanguinem, sed crudum & pituitosum generat. Cerebra succi improbi, difficulter siquidem concoquuntur, & inutilia stomacho, & nauseam generant ac redundantiam. Medulla in ossibus dulcior suauiorq; sed nausea cruditatem generat: sin commode concoquatur, nutrit ex sententia. Iecur cunctorum animalium crassi humoris difficulter concoquitur, & ferum meatum habet: porculi præstat omnia. Lien melancholicum humorē gignit, lædit tam iecur quàm lienem. Pulmo non difficilis concoctu, sed parum alit, & pituitosus. Cor durum & difficulter concoquitur: si bene cōcoquatur, alit multum,

multum, nec improbi est succi. Alius autem & uulua, & intestina, tametsi probe concoquantur, non satis probū generāt sanguinē, sed frigidiorē, crudiorēq̄.

Quæ sit agrestium & cicurum animalium differentia.

Cicurū carnes humidiores quàm agrestiū, quia aridiora agrestia omnia cicuribus, & perinde agrestiū nutrimentū minus redundās q̄ cicurū. Volucres minus quadrupedibus nutriūt, at facilius concoquantur, præsertim perdicū, attagenarū, gallinarū, caporū, colūborū minus. Aridiores merulæ, turdi, passeris: plus turtur. Item phassa anas. Gallinis pares phasiani. Difficilis concoctu pauo. Anseres redundantiores, & concoctu difficiliores. Iuuenes semper præponendæ uetulis. Alui anserinæ nutriunt multum & suauiores reliquis altilibus, facilius concoquantur, & magis alunt alæ, sicut etiam gallorum testiculi.

De piscibus.

Trigla duriorē & in delicijs habitam habet carnem, ob id magis alijs nutris

piscibus, cum bene cōcoquitur. Sunt triglæ bonæ quæ in puris uitam agunt locis, herbasq; non habent.

Saxatiles pisces saluberrimum nutrimentum ingerunt, & sanguinem benignum suggerunt, non inquam ut alij ferè malum, sed moderatum. Gobius alijs melior suauitate & concoctione, & succi præstantia, qui in arenosis littoribus, aut inter saxa uitam agit, at in fluminum ostijs uel paludibus: improbus præcipue si ibidē carabi. Ferè autem duri carne pisces concoctu difficiles, non in uentre modo, sed etiam in uenis, singulisq; membris: crassioris autē succi, qui molles carne, dracæna, scorpius, triglæ magnæ testaceam pellem habentes, falsum habētes communem succum: magis alijs & minus alijs. Ostridia nanq; magis mollem habent alijs carnem: reliqua ut carne duriora, ita cōcoctu difficiliora: quæ deligenda tribuendaq; eis, qui corrumpunt in uētre ex malo humore nutrimentum, aut ex fluitante iecore: illis nanque generatur humor crudus. Ex mollibus
carne

carne coctis multus deponitur falsus humor, fitq; talium caro difficulter corruptibilis, iusq; citat aluum astrictam, laxatq;, ut sunt ostrydia, mutili, conchæ. Cōtrā duræ carnis difficulter cōcoquuntur, & nutriunt multum, ut ostrea, astringuntq; aluum, ut astaci, paguri, fluuiatiles & marini carabi, cammari, & id genus alia. Cetaria omnia, ut uituli marini Delphin, Thynni, Balenæ, Xyphiæ, perniciosi sunt humoris, quia redundantissimi: & perinde salientur, ut in aliquē usum modo perducantur.

Mugiles, & manides, & bopæ perniciosæ & redundantes: meliores qui aluntur in pelago, deterrimus palustris: fluuiatiles ubi fluit celeriter aqua, meliores: pinguiores pessimi, & difficiliores concoctu, stomacho deterrimi, ac humoris pessimi. Lupus autem tenuiorem generat sanguinem, nec improbior hoc pisciculo alius.

Pfelli de uictus ratione finis.